

MEEKIJKEN MET DE RESTAURATOR

OBJECTEN MET EEN GESCHIEDENIS

Het zijn niet de geringste objecten waarover keramiek-restaurator Eva Wolfs zich buigt als we haar bezoeken in haar atelier. Voor haar ligt een grote wandschotel met grillige motieven, die duidelijk de ontwerpstyl van Theo Colenbrander verraden. Vervaardigd rond 1890 door de Haagse plateelfabriek Rozenburg. Een enorme vaas van Plateelbakkerij Zuid-Holland, gedecoreerd met fraaie zweepslagmotieven, is maar enkele jaren recenter. Twee prachtige voorbeelden van originele Nederlandse Art Nouveau-keramiek, die onfortuinlijk genoeg tikken te verduren kregen.

Tekst: Belinda Visser, foto's: Ingrid Jongens

De gordijnen zijn dicht in het restauratieatelier. Zo wordt de stad buitengesloten en blijft het licht boven haar werktafel constant. Het zijn essentiële voorwaarden voor Eva Wolfs. We kijken toe hoe ze onder een daglichtlamp geconcentreerd en nauwgezet haar werkzaamheden uitvoert. Op de achtergrond klinkt klassieke muziek, die voor nog meer rust zorgt. Haar werk vraagt om een totale focus.

BEHOUDEN VAN KUNSTVOORWERPEN

Tussen de verschillende fasen in het restauratieproces pauzeert ze en is er tijd om even te praten. Wolfs vertelt hoe ze aanvankelijk voor een designopleiding koos, maar er gaandeweg achter kwam dat het vak van ontwerper niet bij haar paste. Ze wilde zich liever toeleggen op het behouden van bestaande kunstvoorwerpen. Alle objecten die bij haar worden binnengebracht hebben een verhaal. Soms is het een antiek stuk dat lang geleden al schade opliep in het gebruik, maar door de zeldzaamheid de

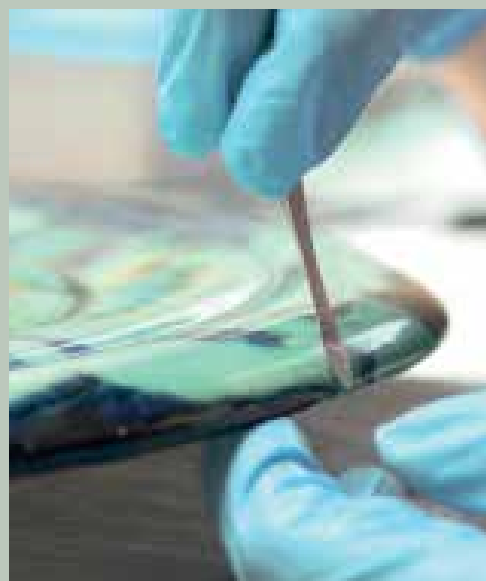
'ALS ER IETS BREEKT,
GA DAN NIET ZELF
AAN DE SLAG'

moeite van het restaureren waard is. Regelmatig ook gaat het om verse scherven, als er een ongeluk is gebeurd met een familiestuk of een verzamelobject. 'In een ideale wereld was ik overbodig', stelt ze vast. 'Maar de objecten die hier ter restauratie worden gebracht hebben een geschiedenis. Daar is de schade een onderdeel van. En een zo goed mogelijk herstel ook. Je wilt niet dat de schade het beeld onderbreekt.'

SCHERVEN LIJMEN

Ze laat zien wat er aan de hand is met de schotel

van Colenbrander. Na een venijnige stoot is er een hap uit de rand, aan de voorkant relatief klein, maar aan de achterkant is meer materiaal weg. Daar is ook goed te zien dat er door de kracht een barst in het aardewerk is ontstaan. Eerder heeft ze de scheur al geconsolideerd door er een sterk verdunde lijmplossing in te laten lopen. Daarmee wordt voorkomen dat de barst verder gaat. Vervolgens heeft ze de bewaard gebleven scherven in de rand gelijmd. We kijken toe hoe ze met een in aceton gedrenkt wattenstaafje de overtollige lijm weghaalt.

ONTBREKEND MATERIAAL

Breuken zijn niet altijd precies weer in elkaar te passen, vertelt ze. Vaak zijn er flinters materiaal verdwenen. Dat is ook bij de Colenbrander-schotel het geval. De volgende stap in het restauratieproces is dan ook het aanvullen van ontbrekend materiaal. Wolfs gebruikt hiervoor een vuller op basis van kalk en acryl. Ze opent verschillende flesjes verf en creëert vaardig enkele kleurmengsels op een palet. 'Ik gebruik een getinte aanvulling. Dat is wel zo makkelijk bij de volgende stap: het retoucheren.' Kleurenleer is een belangrijk aspect bij het restaureren. Een kwestie van goed leren kijken en heel veel oefenen, vertelt ze. 'Tijdens mijn opleiding lukte het eerst helemaal niet.' Zojuist heeft ze echter doeltreffend de juiste kleur groen aangeemaakt. Na een nauwgezette vergelijking met het groen in de schotel vult ze met een minuscule spateltje de ontbrekende schilfers aan.

NIET ZELF DOEN

Wolfs legt de schotel weg zodat het vulmateriaal rustig kan drogen en verlegt haar aandacht naar de Zuid-Holland-vaas. Hier geen verse breuken, maar oude, ondeskundige restauraties die ze heeft verwijderd. 'Ik ben wel drie lijmsorten tegengekomen, en aanvullingen van gips. Deze vaas is meer dan één keer beschadigd en aan elkaar geplakt met huis-tuin-en-keukenlijm.' 'Als er iets breekt, ga dan niet zelf aan de slag', drukt ze ons op het hart. 'Vaak komen mensen alsnog hiernaartoe en dan kost het mij de meeste tijd om de aangebrachte lijm weer te verwijderen.' Ze past de scherven die ze uit de voet van de vaas heeft gehaald weer in elkaar. Daarna reinigt ze de breukvlakken nog een keer met een wattenstaafje: een schone scherf past beter en de lijm heeft een betere hechting. Trefzeker brengt ze nieuwe lijm – 'deze

Eerste hulp bij schade 3 tips van de experts

- 1 'Ga niet zelf knutselen. Dat kan een professionele restauratie onnodig lastig en kostbaar maken.' *Eva Wolfs, keramiekrestaurator*
- 2 'Maak altijd foto's van de schade én als dat mogelijk is de schade-oorzaak en neem zo snel mogelijk contact op met uw verzekeringsadviseur.' *Erik Kussendrager, adviseur Van Lanschot Chabot Ars Mundi*
- 3 'Een goed gedocumenteerde collectie bevordert de schadeafhandeling. Naast het maken van een overzichtslijst of het laten opstellen van een taxatierapport, adviseer ik mijn relaties meestal om overzichtsfoto's te maken van hun verzameling. Zodat in geval van schade gemakkelijker terug te halen is, uit welke objecten de collectie bestond.' *Gijs van Kerkhoff, adviseur Van Lanschot Chabot Ars Mundi*

verkleurt nooit' – aan op de randen en zet de scherven terug aan de voet. Met speciaal plakband worden de gelijmde delen onder spanning gebracht zodat de lijm goed kan uitharden.

RETOUCHEREN KAN TIJDROVEND ZIJN

De vaas wordt in een kussen gelegd en Wolfs loopt naar de keuken voor een kop thee. Het werd tijd voor een pauze, vertelt ze. 'Als ik een uur lang zo zit te werken, moet ik stoppen. Je kunt niet zo lang achter elkaar geconcentreerd bezig zijn.' Mede vanwege de afwisseling werkt ze aan meerdere stukken tegelijk. Hoeveel objecten er op een dag door haar handen gaan hangt af van het stadium van restaureren, met name retoucheren kan tijdrovend zijn. Na de thee kan de eerste retouche van de Colenbrander-schotel beginnen. Retoucheren is het op kleur schilderen van de gerestaureerde plek. Ze maakt de juiste kleur blauwe verf aan en strijkt met een fijn kwastje een lijn langs de ingeplakte en

aangevulde rand. 'Zo zie je er niets meer van'. De blauwe verf moet nu eerst drogen voordat ze verder kan met de volgende kleur. Als de retouche straks voltooid is, waarbij ze ook nog een airbrushtechniek zal gebruiken, wordt het oppervlak afgewerkt met een finishlaag. UV-werend, zodat de aangebrachte verf op kleur blijft. Tussen de verschillende stappen moet het oppervlak telkens worden geschuurd en gepolijst. Acht bewerkingen in totaal, rekent ze voor.

GESLAAGDE RESTAURATIE

Van elk voorwerp wordt gedocumenteerd hoe de conditie bij aanvang van de restauratie was en welke stappen er zijn gezet. 'Het minimale wat moet gebeuren is conserveren: alle bewerkingen die nodig zijn voor het voortbestaan van het object. Retoucheren is in dat opzicht niet per se noodzakelijk, maar een esthetische keuze', legt Wolfs uit. Van tevoren bestudeert zij de schade aandachtig: ontbreken er delen, zijn er elders nog scheuren aanwezig, kan er spanning ontstaan in het object? Ook inventariseert zij de wensen en verwachtingen van de klant. Hierna adviseert zij over een passende aanpak.

Wanneer is een restauratie in haar ogen geslaagd? Eva Wolfs: 'Wanneer de klant tevreden is.' Om af te sluiten met: 'Als ik tijdens het werk denk 'Waar zat de schadew ook alweer?' weet ik dat ik er bijna ben...' ●

COLLECTIE BESCHERMEN EN VERZEKEREN

Het is de nachtmerrie van elke verzamelaar: het verliezen van de voorwerpen van jarenlange toewijding. En als dan achteraf blijkt dat de schade voorkomen had kunnen worden is dat nog vervelender. Daarom is een goed beheer van een collectie belangrijk. De restaurator is de expert als het gaat om het herstellen van beschadigde objecten. Een kunstcollectie beschermen en verzekeren is ook een specialisme.

Een gespecialiseerd verzekeringsadviseur begrijpt dat een collectie uniek is en weet dat de bescherming daarvan maatwerk is. Bezit van kunst is emotie maar brengt zeker een vermogensrisico met zich mee. Een standaard verzekering leidt snel tot een gebrekkige dekking en houdt geen rekening met bijvoorbeeld gevolgen van plotselinge waardevermindering, directe dekking na aankoop, bruiklenen of gedeeltelijk verlies van werk dat bestaat uit meerdere objecten. Sommige verzamelaars wensen bij schade een financiële vergoeding. Een ander wil niets liever dan een mooie vervanging van het verloren object of goed herstel van de beschadiging bij een restaurator van eigen keuze.

Een goed verzekeringsadvies is afgestemd op de wensen en behoeften van de verzamelaar en zorgt op voorhand voor duidelijkheid wat te verwachten en te doen bij schade.

Ars Mundi

Van Lanschot Chabot Private Insurance heeft een team in huis dat volledig is gespecialiseerd in het verzekeren van kunst en verzamelingen. Onze Ars Mundi adviseurs komen uit en kennen de kunstwereld. Zij hebben een grote affiniteit met kunst en jarenlange ervaring in het verzekeren ervan. Dat maakt Ars Mundi uniek.

Bent u geïnteresseerd in de dienstverlening van Ars Mundi? Bel voor een vrijblijvende afspraak met een van onze adviseurs 073-6924774.

CURSUS: Kijken naar 20ste-eeuwse glaskunst

In drie lessen delen de glaskunstexperts van Kunstconsult hun kennis over stijlen en technieken, ontwerpers en hun ontwerpen, 'echt of vals' en 'gaaf of toch niet...'. Aan het eind van de cursus weet u waarop u moet letten bij het vormen van uw eigen collectie.

Data: Dinsdag 13, 20 en 27 februari 2018
Tijd: 10.00-12.30 uur
Locatie: Amstelveen
Kosten: € 150,- (inclusief literatuur)
Deelnemers: minimaal 6, maximaal 12
Inschrijven: via naomi@kunstconsult.nl
Meer info: www.kunstconsult.nl

